

Бердар М.М., здобувач наукового ступеня
доктора філософії, аспірант кафедри права,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Примусове виконання рішень було й залишається вагомим елементом у забезпеченні прав, свобод, інтересів осіб, у контексті чого воно має бути ефективним. Багато в чому така ефективність пов'язана з якістю правового регулювання сфери організації та здійснення примусового виконання рішень судів, інших органів (посадових осіб). Дійсно, законодавство, яким регулюється організація та здійснення примусового виконання рішень, містить правові норми різноманітної галузевої належності. Чимало питань, пов'язаних із організацією та здійсненням примусового виконання рішень (як такі, вирішення яких створює потенційну можливість для початку виконавчого процесу, наприклад, щодо поновлення пропущеного строку на пред'явлення виконавчого документа до виконання, видачу дубліката виконавчого документа; так і такі, вирішення яких необхідно в ході виконання рішення, наприклад, затвердження мирової угоди, укладеної в процесі виконання, надання відстрочки/розстрочки виконання тощо), вирішуються судом. А норми права, якими регулюється вирішення цих питань, містяться як в актах, якими регулюється відповідна юрисдикційна діяльність суду (зокрема Цивільний процесуальний кодекс (далі – ЦПК) України, Господарський процесуальний кодекс (далі – ГПК) України, Кодекс адміністративного судочинства (далі – КАС) України, Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України), так і власне порядок примусового виконання рішень (Закон України «Про виконавче провадження», Інструкція з організації примусового виконання рішень). Особливо яскраво аспект різної галузевої належності норм права, якими регулюється організація та здійснення примусового виконання рішень, прослідковується через зріз нормативно-правових актів, які встановлюють порядок взаємодії виконавців з тими чи іншими органами державної влади/посадовими особами/іншими суб'єктами (наприклад, органами поліції, прикордонної служби, митної служби, нотаріусами тощо). Приписи цих нормативно-правових актів, регулюючи відповідну взаємодію, не випадають із площини відповідних галузей законодавства (наприклад, адміністративного, митного, законодавства про нотаріат тощо), але, у зв'язку з тим що ними регулюється той чи інший аспект примусового

виконання рішень, є підстави відносити їх і до площини законодавства про організацію та здійснення примусового виконання рішень [4, с. 20-21].

С.В. Щербак зазначає, що в сучасній юридичній літературі та практиці термін «виконавче провадження» використовується в кількох значеннях: 1) як назва галузі законодавства, що регулює діяльність при примусовому виконанні рішень судів та інших юрисдикційних органів; 2) як назва конкретної справи, що перебуває у відділі державної виконавчої служби та має свій реєстраційний номер; 3) як назва навчальної дисципліни, предметом якої є вивчення питань примусового виконання рішень [7, с. 15].

Стаття 1 Закону України «Про виконавче провадження» говорить, що виконавче провадження – це сукупність дій визначених цим Законом органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню [3].

Поняття «законодавство про виконавче провадження» вживається й у наукових працях С.Я. Фурси в контексті регулювання його нормами суспільних відносин, що виникають у процесі примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів між особами, які вчиняють виконавчі дії, і сторонами виконавчого провадження й особами, які сприяють державному виконавцеві в учиненні виконавчих дій [6, с. 13].

Щодо місця цієї категорії в системі виконання юрисдикційних рішень Р.С. Калінін зазначає, що адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження є механізмом нормативно-імперативного впливу держави на правовідносини у сфері виконавчого провадження, впливає на об'єкт управління (правовідносини у сфері виконання рішень) та встановлює незмінний (усталений) порядок функціонування таких правовідносин» [1, с. 138].

У своїй роботі Л.В. Крупнова зазначає, що, адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні можна визначити як сукупність засобів виконавчо-розпорядчого впливу на правовідносини у сфері виконання юрисдикційних рішень, що утворюють єдиний механізм, метою якого є фіксація очікуваних параметрів (показників), що відповідають інтересам держави та суспільства [2, с. 127].

Сфера виконання рішення є важливою частиною державної діяльності, в рамках якої рішення судів, третейських судів та інших установ та посадових осіб, винесені відповідно до українського законодавства, виконувались своєчасно, повно і справедливо. Виконання судового рішення полягає у застосуванні державного примусу до громадян та

організацій, коли громадяни та організації не виконують рішення судів та інших об'єктів, що не належать до особистого майна, та рішення, які вони приймають для виконання юрисдикції держави та відповідних органів влади [3].

Ураховуючи наведене, беручи до уваги поняття комплексних галузей законодавства як галузей, спрямованих на урегулювання не однорідних, а різнорідних суспільних відносин (адміністративних, фінансових, цивільних, трудових, підприємницьких тощо) за допомогою поєднання норм різних галузей права (господарське законодавство, транспортне законодавство, ювенальне законодавство, муніципальне (комунальне) законодавство тощо) [5, с. 322], можна вести мову, що сукупність нормативно-правових актів, у яких містяться норми права, що регулюють організацію та здійснення примусового виконання рішень в Україні, становить комплексну галузь законодавства України – законодавство про організацію та здійснення примусового виконання рішень (виконавче законодавство). Ураховуючи суть виконавчого процесу як сукупності діянь суб'єктів виконавчого процесу, які врегульовані нормами права, спрямовані прямо чи опосередковано на примусове виконання рішення суду, іншого органу (посадової особи), можна стверджувати, що ця діяльність і відображає здійснення примусового виконання рішень. Отже, норми права, які містяться в нормативно-правових актах і якими регулюється виконавчий процес в Україні, відносяться до законодавства про організацію та здійснення примусового виконання рішень.

Література

1. Калінін Р.С. Адміністративні процедури у виконавчому провадженні за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2013. 268 с.
2. Крупнова Л.В. Стан та проблеми адміністративно-правового регулювання виконавчого провадження в Україні. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2016. № 4 (76). С. 127. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/546/480> (дата звернення: 11.02.2023)
3. Про виконавче провадження: Закон України від 02 чер. 2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
4. Сергієнко Н.А. Норми права, які регулюють організацію та здійснення примусового виконання рішень в Україні, у системі законодавства України. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2021/6.pdf (дата звернення: 09.02.2023)
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид., допов. і перероб. Київ: Алерта, 2013. 524 с.
6. Фурса С.Я. Формування теоретичних основ виконавчих процесуальних правовідносин: сутність, система, ознаки, та класифікація. Вісник Київського

національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Юридичні науки». 2013. № 95. С. 12–16.

7. Щербак С.В. Зміст виконавчого процесу. Правовий вісник УАБС. 2011. № 2 (5). С. 15–19.

УДК 342.156(043.2)

Белкін Л.М., к.т.н., адвокат,
м. Київ, Україна

ДОПОМОГА УКРАЇНИ ЗА ПРОГРАМОЮ «РАМШТАЙН» В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ ЗА БУДАПЕШТСЬКИМ МЕМОРАНДУМОМ 1994 РОКУ

В умовах агресії рф проти України наша країна змушена звертатися за допомогою до міжнародного співтовариства. При цьому багато хто за межами України, насамперед під впливом масованої російської пропаганди, сприймає ці звернення як «настирливість», вважає, що Україні ніхто нічого не зобов'язаний, і вона може тільки «просити». Але не слід забувати, що свого часу Україна отримала, як тоді здавалося, авторитетні міжнародно-правові гарантії своєї безпеки в обмін на відмову від значної частини оборонного потенціалу (так званий Будапештський Меморандум 1994 року). Тому підтримка України в її захисті – не милість «гарантів» (США, Великобританія, Франція), а їх міжнародно-правовий обов'язок. Американський конгресмен М. Квіглі визнав: «Я думаю, що ми підвели Україну Будапештським Меморандумом. НАТО виграла від цих угод з безпеки... Я вважаю, що ми поставили на кон своє добре ім'я, а потім почали грати словами – що вони означали...». Тому в умовах агресії рф проти України тема наявності/відсутності та обсягу зобов'язань «гарантів» перед Україною є актуальною. Ця проблематика розглядалася у низці робіт, огляд яких виконаний у статті [1, с. 232-233, 241-242], а також у роботах автора [2-4], а після лютого 2022 року, в контексті програми «Рамштайн», – в статті [5]. Зазначається, що після початку агресії рф проти України (2013-2014 рр.) практично з'ясувалося, що ніхто цей Меморандум виконувати не збирався. Тодішній президент України П. Порошенко вважає, що у випадку Криму Будапештський Меморандум не поважали ні росіяни, ні Захід. 05.12.2015 р. тодішній секретар РНБО О. Турчинов заявив, що роззброєння країни було «безглуздим», а також дорікнув Заходу у недотриманні Будапештського Меморандуму, посилаючись на відмову західних країн постачати в Україну летальну зброю. Слід мати на увазі і той факт, що одночасно із ядерним роззброєнням Україні було нав'язано ракетне роззброєння [2], і тепер, як